voer week aan week in hetzelfde babbeltje. En zoo is daar practisch reeds lang werkelijkheid wat gij nu als zeer reformatorisch ons voorhoudt.

En zoudt ge dat nu in werkelijkheid willen noemen: „Naar het Woord terug!" Ik zou geneigd zijn, juist den tegenovergestelden naam er aan te geven: „Van het Woord af!" Zoo zouden we helaas verliezen wat nu in jaren lang van verbeterde theologische opleiding te Amsterdam en Kampen is gewonnen, en zouden we de kerken ontvolken en de gemeenten verarmen. Het gezonde begrip van Gods Woord, dat onder de predikanten en de overige gemeenteleden hoe langer hoe meer verkregen is, mede door den arbeid van mannen als Sikkel, Hoekstra, Klaarhamer en dergelijken, zouden we weer moeten uitruilen voor het om principiëele redenen verlatene? Dat nooit! Ge zoudt ons daarmede onder de leuze van reformatie in het zog der hevigste reactie brengen. Nu zou dat niet voor het eerst gebeuren. De menschen die het hardst om reformatie roepen, zijn soms de krachtigste bevorderaars van den teruggang. Maar gij zijt toch beter dan zulken, en hebt blijkbaar zelf reeds iets gevoeld van wat ik boven tegen u aanvoerde.

Ik leid dat tenminste hieruit af, dat ge schrijft: „Een herleving van de oude „toepassing", maar dan in anderen geest." En: „Misschien zouden leeraar en gemeente bij eene reformatie der prediking in dezen geest gebaat zijn." Ge zaagt dus zelf al, welken kant het uitging; en wanneer een man van besliste uitspraken als gij „misschien" zegt, ligt daarin, dat ge toch tamelijk wankel staat in de overtuiging van de juistheid uwer gedachte. Misschien (dat woord heeft bij mijn „mentaliteit" een andere kracht dan bij de uwe) is het bovenstaande dus wel voldoende geweest om u te overtuigen, dat het kleine scheepje met den te grooten mast, genaamd „Naar het Woord terug", zooals te vreezen was is vergaan. Gelukkig was er geen mensch aan boord, want zelfs de reeder zag nog te rechter tijd in, dat het niet ging en heeft het verlaten alvorens het zonk. In dat geval: gelukgewenscht!

Uw tweede reformatorische leuze was: „Naar het Sacrament terug." Ik heb me ten zeerste verbaasd over wat ge onder die geweldige leuze hebt geschreven. Het loopt af in even een halve kolom, gaat enkel en alleen over de grootere kerken, en maakt slechts een quaestie van practijk, die gemakkelijk kan worden opgelost. Maar broeder Baas, nu hebt ge toch een langen mast willen zetten zelfs niet op een notedopje maar op een afgevallen blaadje, dat dreef op de wateren. Natuurlijk plonsen dan mast en blaadje onder zoodra ze elkaar raken.

We hebben hier in Utrecht nooit moeite met het naderen en verlaten van de tafel des Heeren, omdat wij de volgende regeling toepassen: Een paar ouderlingen posteeren zich in de zijgangpaden der kerk, en dragen zorg, dat de Avondmaalgangers beurtelings, de eene maal van rechts, de andere maal van links, naderen tot de tafel. Bank voor bank worden de leden toegelaten; en is het getal, dat kan plaats nemen, bereikt, dan geven zij dit door een wenk te kennen. Bij het afgaan der tafel kunnen dus tegelijk naderen, die van de andere zijde komen en nu de beurt hebben. Zoo gaat alles zeer ordelijk en tot stichting. Als ik het me goed herinner, werd in sommige kerken in Amsterdam ook reeds eenigszins in die richting gewerkt. Dan is er geen gevaar, dat de groote stadskerken „het Avondmaal verliezen".

Maar is een nuchtere, eenvoudige quaestie van orde, die, zooals ge ziet, veel gemakkelijker op te lossen is dan gij dacht, nu werkelijk de moeite waard om daarvoor de leuze op te heffen: „Naar het Sacrament terug!"?

Weet ge, eerlijk gezegd, wat ik van zulke leuzen denk? Dat ze gevaarlijk zijn voor de echte reformatie.

Vooreerst omdat ze den indruk maken van een humoristische voordracht op een bruiloft of jaarfeest, die iemand een groot lachsucces bezorgt, doordat hij b.v. met geweldige stem zegt: „En Octavio riep met rollende oogen en donderende stem:" om dan fluisterend, zoo zacht mogelijk, te doen volgen: „Amarinda, uw hoed zit wat scheef."

Ten tweede omdat ze, vaak opgeheven, gevaar opleveren, dat het zal gaan als met den jongen man, die telkens riep alsof hij in nood was door wild gedierte, zonder dat het waar was; doch toen het eenmaal wel het geval was, omkwam zonder hulp, aangezien men zijn geschreeuw weer voor een misplaatste grap hield.

Ten derde omdat leuzen als „Naar het Woord terug", „Naar het Sacrament terug" enz. den indruk moeten vestigen bij anderen, dat naar het getuigenis van een onzer uitnemendste en meest geachte mannen we eigenlijk van het Woord en Sacrament reeds niet onbedenkelijk zijn afgeweken en daarom nu door iemand van de echte reformatie-mentaliteit er toe teruggeroepen moeten worden. Lezen zulken nu ook verder wat ge schreeft, dan is het natuurlijk niet zoo erg, want dan zien ze hoe weinig ge eigenlijk te reformeeren hebt. Maar blijven ze bij uw leuzen, zonder verder onderzoek — een niet denkbeeldig gevaar — dan moeten ze toch een geheel verkeerde gedachte van onzen kerkelijken toestand krijgen, en wie zou dat meer betreuren dan gij? Maar ge zoudt er toch aanleiding toe gegeven hebben.

Nu, tot de volgende week, D.V. Dan neem ik afscheid van u met een woord over het tweede deel van uw vierde en over uw vijfde artikel.

Met broederlijken groet,

J. C. DE MOOR.

UIT DE SCHRIFT.

Hoelang nog verdragen?

(Oudejaarsavond).

»En Jezus, antwoordende, zeide: O, ongeloovig en verkeerd geslacht! hoelang zal ik nog met ulieden zijn? Hoelang zal Ik u nog verdragen? Brengt hem Mij hier.
Mattheus 17:17.

De Oudejaarsavond is niet meer wat hij voor vijftig, ja, nog voor twintig jaren was.

Toen kwam er, als de wenteling van het jaarrad bijna den cirkel dichtte, nog vreeze over alle ziel.

Toen greep het versterf der tijden de menschen in de christenlanden nog aan.

Toen was het oor der menigte nog gevoelig genoeg om den voetstap van den dood te onderscheiden.

Toen huiverde men nog voor de vergankelijkheid.

En in breede massa toog men nog naar de bedehuizen. Vreemd keken velen er rond. Zij kwamen hier zelden. Zij vroegen naar het Godswoord weinig. Daarom kon de kerk hen niet trekken. Maar nu, nu voelden zij er zich onweerstaanbaar heengedreven. Het tijdelijke in zijn gebrokenheid trok een scheur ook in hun leven. Zonden doemden op voor hun geest. Het harde in hen werd week. Uit de kei van hun hart vloten langzaam droppelen. Met dichtgeknepen keel verlieten zij vaak het kerkgebouw. Zij liepen eenzaam soms nog een wijle rond. De gedachte aan het gezelschap, waarin straks al hun betere gevoelens zouden worden gesmoord, hinderde hen. Zij beloofden zich een nieuw leven.

Die Oudejaarsavond is aan het verdwijnen.

Men is oprechter geworden.

Eén avond aan den godsdienst te wijden en alle andere van het jaar aan de wereldvreugde acht men komedie.

Hoevelen hebben er hun oudejaarsavondbeloften gehouden?

Wat is zulk een vroomheid waard?

Wat beteekenen die avondwolkjes van berouw, die in den vroegen morgen reeds zijn weggedreven?

Dan liever de konsekwentie aangedurfd!

Dan liever voor alle oudejaarsavondstemming de ziel gesloten!

Dan liever onder kwinkslag het oude jaar uit-, het nieuwe binnengetreden!

Dat is immers oprecht?

Op die oprechtheid zou veel af te dingen zijn.

Wie zóó handelt, staat niet oprecht tegenover den tijd, die voorbij vliegt.

Niet oprecht tegenover zichzelf, want ieder gaat toch naar zijn eeuwig huis.

Niet oprecht tegenover zijn Schepper, want Diens rechten erkent men niet.

O, afschuwelijke oneerlijkheid!

Men is niet oprechter, men is schaamteloozer geworden.

Op den Oudejaarsavond niet tot zichzelf te willen inkeeren, getuigt van zelfverlaging, van verontzedelijking, van gewetensverkrachting, van verbeestelijking.

Als de klokken luiden ten bewijze, dat het Oudejaar ten einde liep, heft het beest versuft den kop op, de waakhond begint te blaffen.

Maar daarna slapen zij in.

Zij hebben geen tijdsbegrip.

Zij kennen geen huivering voor de eeuwigheid.

Is menig modern mensch niet hun gelijk?

De gemeente houde den Oudejaarsavond in waarde.

Ook onder haar is verslapping ingetreden.

De kerken zijn, zoo het Oudejaar niet met den Nieuwtestamentischen sabbat samenvalt, niet voller dan anders, maar leeger.

Men heeft zooveel te beredderen om straks in zijn gezin den overgang van oud naar nieuw door te maken.

Men zal daar misschien het tekort vereffenen door een gebed in het midden der zijnen op te zenden.

Een zekere nuchterheid heeft menigeen onzer aangetast.

Aan ware wijding, gelijk die door den Geest onder de prediking wordt gewekt, heeft men minder dan vroeger behoefte.

Dat is een teeken van doorvloeiïng, volk van God!

De Oudejaarsavond, goed beleefd, is een avond van ontvankelijkheid.

Dan heeft de ziel stilte noodig.

Stilte en wijding en leiding.

Dan wil zij stemmen opvangen en zwijgen.

Dan gedenkt zij, hoe hij de intrede van het jaar, dat nu zijn loop eindigt, deze er nog was en die, en de droefheid komt opnieuw boven, het is of de wond weer opengaat, of het verdriet weder een verwoeden aanval tegen hen zal richten, totdat uit het Godswoord de grafstem komt: „Alle vleesch is gras en al zijn goedertierenheid als een bloem des velds". Maar dan valt ook een bazuinstem in: „Ik ben de Opstanding en het Leven, die in Mij gelooft zal leven al ware Hij ook gestorven".

En uw ziel snikt.

Daar verheffen alle driehonderdvijfenzestig dagen van het bijna verloopen jaar hun stem en zij klagen u aan bij de vierschaar Gods. Zij beschuldigen u van de vuilste zonden.

En uw ziel buigt zich neder en weet niet te antwoorden en is van de waarheid dier aanklacht diep overtuigd.

Daar klinkt uit den hemel een stem.

Het is de stem van uw Heiland.

Gij verwacht, dat die u troosten zal?

Maar dat valt bitter tegen.

Hij vraagt: hoelang zal Ik u nog verdragen?

Want Hij die gisteren en heden dezelfde is en die vraag tot Zijn jongeren richtte, wendt Zich daarmee ook tot u.

De omstandigheden zijn wel veranderd. Daarom zegt Hij tot u niet: hoelang zal Ik nog lichamelijk bij u zijn?

Maar och dat gij het u des te meer aantrokt: hoelang zal Ik u nog verdragen?

Schuif die weemoedige vraag en die pijnlijke aanspraak: „o ongeloovig en verkeerd geslacht!" niet naar de Farizeeën af.

Al zijn die er ook in begrepen, zij gelden toch de discipelen het meest.

De wereld raken zij zijdelings, maar u rechtstreeks.

De discipelen konden den duivel uit den maanzieken knaap niet uitwerpen; maar wat overwinningen hebt gij dit jaar op den duivel behaald?

Hoe dikwijls heeft het mosterdzand-geloof zich in zijn kracht bij u getoond?

Welke bergen hebt gij verzet?

Een vol jaar had Christus u gegeven om als Zijn discipelen en discipelinnen Zijn Naam uit te roepen en van Zijn grootheid te zingen en Zijn heil aan te prijzen en Zijn wederkomst te profeteeren.

Een vol jaar!

Hoe hebt gij het besteed?

Verwondert het u, als Hij u toevoegt: hoelang zal Ik u nog verdragen?

Wat zou het baten of Hij u een nieuw jaar schenkt?

Wat waarborg kunt gij geven, dat gij het daarin beter maken zult?

Zal het geen da capo zijn van het oude?

Of misschien nog een bittere verslechtering?

Wat heeft de Heiland eigenlijk aan ons!

Waarom zou Hij nog langer geduld met ons gebruiken?

Jezus verwachtte van Zijn jongeren geen antwoord.

Ook van u niet.

Gij moet het aan Hem overlaten, hoelang Hij u nog verdragen wil.

Tracht u met betrekking tot het voorbij gegane jaar niet te verdedigen.

Zwijg.

Zwijg.

Zwijg.

Want uw Jezus spreekt.

Hij sprak tot hen, die Hem eens omringden: brengt den knaap hier.

Hij spreekt tot u: breng uw ziel hier.

En als die ziel dan uit enkel schaamte zwijgt, als uw ziel door dat zwijgen belijdt: Uw doen is rein, Uw vonnis gansch rechtvaardig, dan zal Hij haar reinigen van al de duivelachtigheden van het oude jaar.

Dan zal zij kreunen van pijn, omdat zij haar Meester zoo slecht heeft gediend.

Maar dan zal zij ook danken, dat zij dit gansche jaar door Hem is verdragen.

En onder den nagalm van het „Zoover het Oosten is van het Westen, zoover doet Hij onze overtredingen van ons", luidt het nieuwe jaar in.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

Toespraak van Prof. Grosheide bij het overdragen van het portret en een deel der bibliotheek van Prof. Bavinck aan H.H. Directeuren der Vereen. voor H. O. op G. G.

Hooggeachte Heeren,

Wij danken U, dat ge ons in de gelegenheid stelt om te dezer plaatse te komen verrichten een daad van piëteit. Als zoodanig immers zou ik liefst willen kenmerken de aanbieding van het portret en een deel van de bibliotheek van wijlen Prof. Bavinck aan de Vereen. v. H. O. op Geref. Grondslag.

De voormalige Duitsche Keizer heeft eenmaal bij het grafmonument van De Ruijter uitgesproken, dat het geen klein volk was, dat zoo zijn groote mannen eert. 'k Geloof in een dusdanig woord niet meer te mogen zien dan een soort van beleefdheid, een phrase